

Julkaisu- ja konferenssiavustusten linjauksista

■ Juhani Keinonen ja Aura Korppi-Tommola

Tieteellisten seurain valtuuskunta on päättänyt viime vuosina tieteelliseen julkaisutoimintaan ja tieteellisiin konferensseihin tarkoitetun valtionavustuksen jakamisesta. Suomen Akatemia on delegoinut näiden valtionavustusten jakamisen Tieteellisten seurain valtuuskunnalle. Tällä puheenvuorolla valtuuskunta haluaa informoida hakijoita ja rohkaista keskustelua siitä, mitä seikkoja avustuksia myönnettäessä tulisi painottaa.

Avustusten myöntämistä ja käyttöä sitoo laki valtionavustuksista, jonka mukaan kaikki avustukset ovat harkinnanvaraisia eikä päätöksistä voi valittaa. Tämän takia hakemusten käsittelyssä ollaan erityisen huolellisia, jotta hakijoiden tarpeet ja yhdenmukainen kohtelu toteutuivat. Koska valtuuskunnan hallituksen jäsenistä monet ovat aktiivisia myös avustusta hakevissa seuroissa ja esteellisiä ottamaan osaa päätöksentekoon, päätöskokoukseen kutsutaan tarvittaessa varajäsen. Julkista tukea myönnettäessä on myös katsottava, ettei avustuksella aiheuteta kuin korkeintaan vähäistä haittaa kilpailulle ja markkinoiden toimivuudelle.

Avustuksella ei pääsääntöisesti voi kattaa enempää kuin kolmanneksen kuluista. Loput on katettava julkaisujen tilausmaksuilla ja konferenssin osallistumismaksuilla sekä hankittava muista lähteistä. Järjestävä taho (yliopiston laitos, tieteellinen seura tms.) ei voi ottaa avustuksista kulukorvausta. Jos konferenssin sihteerit tai muita järjestelykuluja halutaan tuen piiriin, se on mainittava hakemuksessa.

Avustukset ovat eräänlainen tappiontakaus: jos avustuskohde (seuran julkaisutoiminta tai konferenssi) on ylijäämäinen, avustus on palautettava korkeintaan avustussummaan asti. Tämän takia hakemuksiin ja raportteihin on liitettävä tiedot julkaisun tai konferenssin kaikista tuloista ja kuluista.

Hakulomakkeita on kehitetty siten, että hakemukset olisivat mahdollisimman hyvin vertailtavissa ja että ne palvelisivat päätöksentekoa ja tukisivat hakijoiden tasa-arvoista kohtelua. Siksi lomakkeen huolellinen täyttäminen ja ohjeiden noudattaminen on tärkeää. Lomakkeita on mahdollista kehittää edelleen. Valtuuskunta ottaa mielellään ehdotuksia vastaan.

Tieteellinen julkaisutoiminta

Julkaisutoiminnassa tuen kohteena ovat tieteelliset aikakauslehdet ja monografia-sarjat. Avustusta voi saada myös verkkojulkaisuun. Avustuksella ei kuitenkaan voi kattaa kaikkia kuluja, vaan myös verkkojulkaisulla on oltava muita tuloja, esim. seuran jäsenmaksuista. Avustusta on myönnetty vuosittain noin 900 000 euroa, noin 70 aikakauslehdelle ja 25 monografiasarjalle. Keskimääräinen avustus on ollut noin kolmannes julkaisun kuluista. Suhteellisesti pienimmät avustukset ovat olleet alle kymmenen prosenttia kuluista ja suurimmat jopa 70 prosenttia. Viimeksi mainituissa tapauksissa on kyse tieteenaloista, joilla Suomella on kansainvälisesti paljon annettavaa ja julkaisusarjoista, joiden kansainvälinen painoarvo on korkea.

Avustuspäätöksissä ei poukkoilla eri vuosina, vaan niillä pyritään varmistamaan julkaisusarjojen jatkuvuus. Siitä huolimatta hakijat eivät voi olettaa, että tuki on automaattisesti jatkuvaa ja vakiomääräistä. Julkaisijalla on myös vastuu talouden hyvästä hoidosta, kuten painotyön hinnan kilpailuttamisesta. Tilinpäätöksessä julkaisutoiminnan tuloksen tulee näkyä sarjakohteisesti. Erityistarpeet tai eri vuosien erilaiset tarpeet voidaan ottaa huomioon. Tätä varten on hyvä tarvittaessa kirjoittaa lomakkeen Lisätietoja-sarakkeeseen tarvittavat tiedot, esim. seuran tai julkaisusarjan merkkivuoden suunnitelmat ja tarve kehittää julkaisua tai sen ulkonäköä.

Tieteellisen julkaisuavustuksen kohteena olevalla sarjalla tai lehdellä täytyy olla toimiva vertaisarviointijärjestelmä. Tarkoitus ei siis ole tukea seurojen jäsenlehtiä silloin, kun niissä kerrotaan lähinnä seuran tilaisuuksista ja muista uutisista sekä julkaistaan hyvin lyhyitä esitelmien lyhennelmiä. Tieteenaloja ei vertailla keskenään, vaan julkaisun tieteellisyyttä arvioidaan kunkin tieteenalan omilla kriteereillä.

Avustuksia ja niiden tasoa harkittaessa verrataan hakemuksia koko julkaisukentässä ja kiinnitetään huomiota toiminnan tehokkuuteen. Saman tieteenalan ja lähitieteiden sirpaloitunut julkaisutoiminta tuottaa taloudellisesti raskaita, pienilevikkisiä julkaisuja. Yhdistämällä julkaisuja tai toimituksia voitaisiin ehkä päästä parempaan lopputulokseen. Valtuuskunnan tarkoituksena ei ole pakottaa seuroja mihinkään malliin. Tavoitteena on kuitenkin, että suuret erot taloudenhoidon tehokkuudessa tasoittuvat lähivuosina.

Julkaisusarjan ulkonäköön ja levitykseen on kiinnitettävä huomiota. Paperijulkaisun rinnalla voi myös olla verkkoversioita. Yksi mahdollisuus olisi maksullisen julkaisun rinnakkainen suppeampi avoimesti saatavilla oleva (*Open access*) verkkojulkaisu.

Tieteellisten seurain valtuuskunta on valmis keskustelemaan avustusten linjauksista. Julkaisutoiminnassa tukea voidaan antaa joko tiukasti tieteellisille julkaisuille tai myös tieteen yleistajuisiin julkaisuihin. Päätöksiä tehtäessä voidaan painottaa kansainvälisiä julkaisuja ja siten suomalaisten harjoittaman tutkimuksen tunnetuksi tekemistä ulkomailla. Toisaalta voidaan tukea myös kotimaisilla kielillä julkaistavia tutkimuksia kotimaiselle lukijakunnalle.

Voidaan keskustella myös siitä, korostetaan-ko päätöksenteossa julkilausuttuja periaatteita, jolloin harkinnanvara kapenee. Jos harkinnanvaraa jätetään paljon, julkaisijoiden erityistarpeita voidaan paremmin ottaa huomioon.

Seurat voivat hakea tukea myös tieteenalan- sa kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin. Samoin näiden järjestöjen hallituksen jäsenten ja muissa luottamustehtävissä olevien suomalaisten, kuten aikakauslehtien toimitusten jäsenten, matkakustannuksiin. Nämä kustannukset

on pääsääntöisesti katettu lyhentämättömänä. Tästä määrärahasta ei voi tukea matkoja konferensseihin osallistumiseksi.

Konferenssiavustukset

Kansainvälisiin konferensseihin ja kansallisiin seminaareihin jaettava summa on noin 800 000 euroa. Se jaettiin viime vuonna 140 konferenssille, keskimääräisen avustuksen ollessa hieman alle 6 000 euroa. Pienimmät, tuhannen euron, avustukset ovat saaneet kotimaiset seminaarit ulkomaisen luennoitsijan kutsumista varten.

Hakemuksista tulee käydä ilmi, että konferenssin talouden suunnittelu on vakaalla pohjal- la jo hakemusta tehtäessä, vaikka se voi tietenkin olla vain talousarvio. Valtuuskunta haluaa olla avaamassa tukea ja osoittamassa muille rahoitajille, että konferenssi on tukemisen arvoisen.

Avustusta myönnetään tieteellisille konferensseille, joissa tutkijat puhuvat toisilleen. Painopiste on kansainvälisten järjestöjen säännöllisissä konferensseissa, jotka suomalaiset vuorollaan järjestävät Suomessa. Maan rajojen ulkopuolella pidettävistä konferensseista voivat tulla kysymykseen Suomen tiedeinstituuteissa järjestettävät tilaisuudet. On tärkeää, että konferenssit ovat kansainvälisen tiedeyhteisön kontrolloimia siten, että niillä on kansainväliset järjestelytoimikunnat. Niiden jäsenet ovat ohjelman takuuhenkilöitä ja osoittavat kansainvälisen tiedeyhteisön sitoutumisen. Käytännön järjestelyjä varten konferenssilla on usein kotimainen järjestelytoimikunta. Konferenssiavustusta hakee konferenssin kotimaisen järjestelytoimikunnan vastuullinen johtaja.

Päätöksiä tehtäessä on kiinnitetty huomiota konferenssin kokoon, ulkomaisten osallistujien arvioituun määrään ja konferenssin keston; viikon mittaisessa konferenssissa voi olla useampia pääpuhujia kuin yhden tai kahden päivän tilaisuudessa. Avustuksesta päätettäessä on myös saatava tietoja kutsuttavista ulkomaisista puhujista; miksi juuri he ovat hyviä esitelmäpitäjiä tässä yhteydessä. Tukea voi hakea myös kotimaisiin valtakunnallisiin seminaareihin kutsuttavien ulkomaisten esitelmöitsijöiden matka- ja oleskelukustannuksiin.

Konferenssiavustuksen myöntämisen edellytys on, että konferenssien kuluista merkittävä osa katetaan osallistumismaksuilla. Konferenssiavustuksiin tarkoitettusta määrärahasista ei rahoiteta tutkijakoulutusta, johon yliopistot ja tutkijakoulut saavat rahoitusta muista lähteistä.

Päätöksenteon ongelmana on ollut konferenssien järjestäjien valtakunnallisen yhteistyön puuttuminen. Samana vuonna voi useista yliopistoista tulla hakemuksia saman alan konferensseihin jopa samalla otsikolla. Tarkoituksenmukaisempaa olisi, että eri puolilla maata toimivat tutkijat ja laitokset yhdistävät voimiaan. Pääallekkäistä toimintaa ei tueta, vaan tuettavat tilaisuudet valitaan tarjolla olevista vaihtoehdoista.

Raha-asioiden hoidossa ongelmana on ollut, että vaihtuvissa työtehtävissä olevat konferenssien yhteyshenkilöt eivät ole ilmoittaneet osoitteen muuttumisesta ja että päätöskirjeet eivät päädy vastuussa oleville henkilöille. Avustusten saajia pyydetään huomioimaan, että maksaminen ja raportointi ovat Tieteellisten seurain valtuuskunnassa tiukan tilintarkastuksen alla, eivätkä valtuuskunnan toimihenkilöt voi poikeita annetuista ohjeista.

Tieteellisten seurain valtuuskunta kuulee mielellään tiedeyhteisön mielipiteitä konferenssiavustusten myöntämisen perusteista. Jaettavaa on joka tapauksessa niukasti haettuun määrään nähden, ja päätöksentekijöiden on valittava kahden linjan välillä. Nyt valtuuskunta on katsonut, mitkä konferensseista ja seminaareista parhaiten vastaavat asetettuja kriteereitä ja niitä on jouduttu rahoittamaan haettua vähemmän. Jos hakijoille myönnettäisiin haettu summa, arviolta puolet tukea nyt saaneista jäisi sitä ilman.

**Juhani Keinonen on soveltavan fysiikan professori Helsingin yliopistossa, Tieteellisten seurain valtuuskunnan varapuheenjohtaja ja valtuuskunnan avustuspäätöksiä valmistele-
van jaoston puheenjohtaja.**

**Aura Korppi-Tommola on Tieteellisten seurain valtuuskunnan toiminnanjohtaja ja avustuspäätöksiä valmistele-
van jaoston sihteeri.**

Kannanottoja edellä esitettyihin kysymyksiin voi lähettää sähköpostilla osoitteeseen sanni.pennanen@tsv.fi.

TSV:n avustukset tieteellisten seurojen toimintaan

Tieteelliseen julkaisutoimintaan ja kansainväliseen toimintaan (kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja niiden suomalaisten luottamushenkilöiden matkat)
vuonna 2010 osoitetut avustukset ovat haettavana 1.–30.9.2009.

Vuosina 2010–2012 järjestettäviä kansainvälisiä konferensseja ja kotimaisia seminaareja varten avustukset ovat haettavissa 5.10.–30.10.2009.

Hakulomake ja ohjeet julkaistaan Tieteellisten seurain valtuuskunnan verkkosivuilla www.tsv.fi hakuajan alkaessa.